

KARDOS GYÖRGYNEK

A Magvető Könyvkiadó Igazgatójának

Ugy vélem, kellemetlen torzsalakodásunk óta elég sok víz folyt le a Dunán. Akkori eljárásomnak talán az volt az oka, hogy szabadulásom után rendkívül érzékenyen reagáltam az olyan eseményekre - és sajnos nem voltam ilyen események híján -, amelyekből okkal vagy ok nélkül hátrányos megkülönböztetésre következethettem.

Azóta meglehetősen eltávolodtam az ilyen érzékenységektől. Ha Ön szerint sincs elvi akadályja annak, hogy fogadjon, akkor kérem, értesítsen, hogy mikor kereshetem fel a kiadóban.

Budapest, 1967. I. 13.

Tisztelettel

/Eörsi István/

Bp., V. Szemere u. 9. I. 3.

/317-603/

KIADÓI FŐIGAZGATÓSÁG

B u d a p e s t

V. Szalay u. 10-14

Kérem a t. Főigazgatóságot, hogy "Különremény" című könyvem sorsáról értesíteni sziveskedjék. Hallottam és tapasztalom is, hogy nem került könyvárusi forgalomba, de az erről szóló döntést és ennek indokolását senki sem közölte velem; így hát nem tudom, hogy a sok híresztelésben mennyi a pletyka és mennyi az igazság.

Kérésemet emberileg indokolja, hogy a könyvben foglalt verseken több évig dolgoztam. Mindenkit jogosan érdekel munkájának a sorsa. És ha valakit netán rendeleti úton, meghallgatás és az Önvédelem lehetsége nélkül megfosztanának munkája eredményeitől, akkor legalább azt elvárhatja, hogy erről értesítik.

Természetesen az is megeshet, hogy én is híresztelések áldozata vagyok; könyvem anyagi ellenértékét mindenestére megkaptam. Leveleimet tehát nem anyagi, hanem erkölcsi érdekeim diktálták.

A t. Főigazgatóság válaszát várva

Bpest, 1972. II. 21.

teljes tisztelettel

/Eörsi István/

1976. I. 15.

Kedves Kardos elvtárs,

bizonyára emlékszel rá: amikor verseskönyvem tartalmát megbeszéltük, rábízta a választást, hogy a Szabadság vagy az A kérdés című versem kerüljön a kötetbe. Én az utóbbi mellett döntöttem, mert ezt tartom legjobb versemnek. Később, amikor Maránál utoljára átnéztem a kötetet, észrevettem, hogy a Szabadság van bent, és a másik hiányzik. Megüzentem Marával /és azt hiszem, meg is irtam/ e tévedést, és azt a válasz-üzenetet kaptam, hogy a csere korrigálva lesz.

Tegnap, amikor a korrekturát megkaptam, bánatosan észleltem, hogy a tévedés tovább fokozódott; sajnos nem úgy, ahogyan boldoggá tett volna /hogy mindkét vers benne maradt volna a kötetben/, hanem ellenkezőleg, úgy, hogy egyik sincs benne. Kérlek, járulj hozzá, hogy immár véglegesen korrigáljuk a dolgot, akár úgy, ha kihagyok helyette /a lapszám miatt/ más verseket, akár úgy, hogy a vége felé találunk neki helyet.

A két említett verset mellékelem.

Üdvözöl

Eri Pista

Hegedűs el.

Alopdra megmondolom.
Készen, mondja meg Eörsi
Pistának hogy nem vállalható
erő a verset

I 10. 7

Tisztelt Kardos Elvtárs,

az Ontológia korrekurájának vitás pontjait tisztázandó ma bejöttem a Kiadóba, és itt meglepődve tapasztaltam, hogy egy híján elutasítottad a második kötetben végrehajtott korrekcióimat. A javítások közül kettő olyan idézet, mely már másutt is szerepel a könyvben. A Kiadó és a fordító egyaránt nevetségessé teszi magát, ha ugyanazt a klasszikus szöveget ugyanabban a műben kétféleképpen közli. A Goethe-idézet átjavítása azért szükséges, mert a szóbanforgó két sor két nyelven is megtalálható ugyanazon a lapon, és így bárki láthatja, hogy a "kiváncsi" nem felel meg a "Vertrauen"-nak. A kijavított két sor szószerinti és ugyanakkor költőileg is rendjénvaló. Műfordítások esetében gyakori, hogy az ember csak fokozatosan találja meg a kielégítő megoldást. A többi javításom stiláris szempontból ajánlatos. Megjegyzem még, hogy a töménytelen javítás után, mely távolról sem csak a fordítói munka folyománya, a második kötetben eszközölt korrekciók száma elenyésző.

Amennyiben a Kiadó nem lát módot kérésem teljesítésére, tisztelettel kérem nevem levételét a második kötetről. Semmiképp sem hitelesíthetem a Marx-idézetek körül támadó zürzavart, és nem adhatom nevémet olyan versfordításhoz, melyet én követtem ugyan el, de azóta rossznak érzek. Gondolom, inkább becsületesemre válik, hogy javított munkáimat, mint hogy ezért megrovást érdemeljek.

Megragadom ezt az alkalmat, hogy sajnálkozásomat fejezzem ki, amiért belátható időn belül nem tudsz fogadni. A Kiadó persze privilegiált helyzetben van a szerzővel szemben: még azt is megteheti, hogy a szerzővel a levonat révén tudatja könyve tartalmát. Megteheti, hogy elfogadott műve megjelentetését egy évtizedig halogatja /Ürügyeim/, vagy beadott darabjára /Az áldozat/ fél évig nem ad választ. Mit tehet a szerző? Kihallgatást kér ügyei tisztázására, és a Kiadó ilyenkor megteheti, hogy nem fogadja a szerzőt. Ebből a tényállásból az a látszat keletkezik, hogy a szerző van a kiadóért, bedolgozó egy üzemben, mely lekötelezi azzal, hogy szóbaáll vele. Vajon kire vet jó fényt ez a látszat?

Levelemre - az Ontológiáról szóló rész kivételével - sajnos nem remélek a közeljövőben sem írásbeli sem szóbeli választ. Bár tévednék.

Tisztelettel

/Eörsi István/

MAGVETŐ KÖNYVKIADÓ

1806. Budapest V., Vörösmarty tér 1.
Telefon:
128-650, 129-460, 296-880, 328-390;
Műszaki oszt.: 129-487
MNB számla száma: 215-11770

Budapest, 1976. IV. 5.

Ügyintéző:

Iktató sz.: 1882/976

Tárgy:

Eörsi István

Budapest

Kedves Eörsi Elvtárs!

Tévedsz!

Szívesen válaszolok. Azért, mert két rossz közül a kisebbiket választom. Ha válaszolok, körülszaladgálok ugyan a várost hivatkozol a hivatal packázásaira a "hatalom" önkényeskedéseire, ha viszont felelet nélkül hagyom leveledet arról faragnál életem, hogy "ezek" még válaszolni sem mernek.

Merek!

Vállalom - mint annyi más esetben is tettem -, hogy levelem "közkezen" forogjon és bizonyos körök felháborodását kiváltja. /Soha nem hittem, hogy leveleim olyan rangra emelkednek, hogy érdemes legyen vádirattá szerkeszteni őket. Büszke vagyok rá./

Soha nem voltam, nem vagyok "hatalom". A párt és állam bizalmából felelős vezetője vagyok egy kiadónak s amíg élvezem ezt a bizalmat addig beosztásomat legjobb belátásom szerint és lelkiismeretem diktátuma alapján a magyar irodalom szolgálatában egy személyi felelősként fogom betölteni. Amit a Magvető Könyvkiadó az elmúlt másfél évtizedben eredményként felmutathat pártom kulturpolitikájának helyes alkalmazásaként jött létre, amit elhibázott, amiben tévedett, az én személyi hibám és felelősségem.

Tisztelt Kardos Elvtárs,

mint hallom, a jövő évi tervből is kimaradt az "Ürügyeim" - gondolom, részben válaszul multkori "tapintatlan" levelemre, amelyben az írók kiszolgáltatottságát panaszkoltam fel, személyes példámon. Ez az ellenlépés inkább megerősíti, mint cáfolja állításaimat. Sajnos!

Tudatták velem, hogy irásomra levélben óhajtasz válaszolni. Nem volna célszerű, ha nézeteltéréseinket - lehetőleg indulatok nélkül - személyesen beszélhénk meg?

Megjegyzem még, hogy a borsóra-térdepeltetés nem mindenkivel és nem mindig bizonyul jó pedagógiának. Mire jó dühös és elkeseredett embereket előállítani? És még valami: szerénytelenül megkecskéntatom, hogy az "Ürügyeim" ebben a műfajban kiemelkedő alkotás volna. Mint könyv, némiképpen független a személyemtől, nem felelős értem, önértéke van, melyet gesztusaimtól függetlenül kéne megítélni. /Mint Lukács-tanítvány, tudom, hogy mű és szerzője nem azonosítható./

Ennyit bevezetésképp. A többit szóban szeretném megvitatni. Ugy vélem, egy írónak lehet annyi joga, hogy az írói létét legközvetlenebbül érintő problémákat az arra legilletékesebb személlyel beszélhesse meg.

Válaszodat várva, udvozlettel

1976. IV. 22.

Kedves Kardos Elvtárs!

Köszönöm kimerítő leveledet; igen sokmindent megtudtam belőle. Aludtam rá néhányat, hogy feldolgozzam magamban. Őszintén szólva kimerítő válaszra ~~is~~ készültem, és higgadtan szerettem volna írni, felesleges indulatok nélkül, ezért is vártam két hetet. Időközben azonban ráébredtem arra, hogy örültség komplikált levelezésbe bonyolodni olyasvalakivel, akivel egy városban lakom. Rövid dialógusok több félreértést tisztázhatnak, mint hosszú episztolák. Ezért csak a legszükségesebbekre szorítkozik.

Csakugyan a verseskönyvemből kiemelt négy vers váltotta ki ingerültségemet. Nem a kiemelés pusztá ténye - hiszen elhagytunk jóval többet is -, hanem a módja: a négy vers tudtom nélkül maradt ki, és a korrekturában is csak véletlenül vettem észre a hiányt. Ami pedig a xx "rehabilitációt" illeti: a négy versből kettőt személyesen te bocsájtottál be korábbi kötetembe /Változatok egy kör helyre/, a harmadikat /a "Kérdés" címűt/ személyesen engedélyezted hosszú megbeszélésünk alkalmából, amikor a könyv tartalmában megállapodtunk; a negyedik versnek /a "Szerepek"-nek/ semmi köze történelhez és ötvenhathoz, itt a rehabilitáció kérdése fel sem merülhet. De a többiben sem politikai rehabilitációra török, hanem egy magatartást, reflexiós módot fejezek ki, mely semmiben sem különbözik a többi verseim személyességétől.

Még egyetlen kérdést: nem tudom, miféle alakokkal találkoztam jártambán-keltében, akik "utszéi meeskolódásaimat" visszamondták neked; csak azt tudom, hogy a helyedben nem sokra becsülném az ilyen "visszamondogatókat", és nem bíznék feltétel nélkül abban, amit visszamondogatnak. Azok közé tartozom, akik szemből szembe is megmondják /vagy megírják, ha nem mondhatják meg/, ami a begyűkben van; ezzel a tulajdonságommal már sok villámot vonzottam

a fejemre. Vélt vagy valódi sérelmeimet csakugyan nem rejtettem véka alá, mert úgy vélem, nem pusztán magán-sérelmek; de utazóli hangot emlékezetem szerint nem használtam. Ha te a visszamondogatók miatt nem fogadsz, megítélésem szerint olyan értékrendet követesz, amelyet egész életedben elutasítottál. Mivel - mint leveled elején nyomatékosan hangsúlyozod - a Kladó "egyszemélyi felelőse" vagy, nekem a ~~szakszervezet~~ közöttünk felmerült konfliktusokat nem az irodalmi vezetővel, nem is a főszerkesztővel, a lektorokkal, a főkönyvelővel vagy a műszaki vezetővel kell tisztáznom, hanem éppen veled. Nincs ehhez kedved? Nagyon megértem. Mindenesetre, hogy megkönnyítsem a dolgot, biztosítalak arról, hogy az én esetemben nem kell "békés nyugalommal szembenülni" a szerzővel, a "békés nyugalmat" hagyjuk a diplomatáknak, az ő szakmájukba vág.

Tehát: a leveledben tárgyalt problémákat változatlanul szóban szeretném megbeszélni. Május 11.-én előreláthatólag elutazom - nem tudnál előtte fogadni?

Üdvözléssel

Tisztelt Kardos Elvtárs!

Őszintén szólva nyugtalanságom kószott arra, hogy a szabadságod előtti finisben még egyszer zavarjalak. Először azt az üzenetet kaptam tőled, hogy beszélni szeretnél velem elutazásod előtt, azután pedig azt, hogy mégsem tudsz már erre időt szakítani. Én közben elkészültem a Play Molnárral is, baráti bírálatra most végzem rajta az utolsó simításokat, a Coriolanus meg a többi darab pedig már régóta nálad van - rengeteg munka van bennük, így hát okkal reméltem róluk némi értékelést, és jó esetben persze pénzt is, mert meséien rosszul állok.

Nyugtalanságomat azonban nagyon felfokozta egy hirtelen támadt - és remélhetőleg alaptalan - sejtélem. Eszembe ütött, hogy már több mint két hónapja megcsináltam az Ürügyeim korrekturáját, és a második levonat még mindig nem érkezett meg. Csak nincs-e ezzel a több mint nyolcv évx óta vajudó kötetemmel is baj? Ez nagyon lesújtana. Félelmemet megerősíti, hogy az utóbbi időben egyéb, meglehetősen súlyos, irodalmi kellemetlenségek is értek. A kérdés tehát úgy vetődik fel a számomra, hogy vajon meg akarják-e némelyek akadályozni, hogy író lehessen Magyarországon?

Nagyon kérek, ha a drámák és a pénz dolgában nem tudnál még nyilatkozni, akkor is nyugtass meg az Ürügyeim ügyében - ha nincs idő személyes találkozásra, akkor üzenet formájában tájékoztass arról, hogy alaptalanok-e a félelmeim? Ne vedd ezt tolokodásnak - úgy gondolom, minden érzékeny ember a szívében viseli munkája sorát.

Budapest, 1977 augusztus 26.

Üdvözléssel

MAGVETŐ KÖNYVKIADÓ

1806. Budapest V., Vörösmarty tér 1.
Telefon:
128-650, 129-460, 296-880, 328-390;
Műszaki oszt.: 129-487
MNB számla száma: 215-11770

Budapest, 1977. VIII. 27.

Ügyintéző:

Iktató sz.: 333/77

Tárgy:

Eörsi István

Budapest

Tisztelt Eörsi Elvtárs!

Valóban szerettem volna elutazásom előtt beszélni Veled, azonban betegségek és szabadságok miatti munkatorlódás miatt erre képtelen voltam.

Elutazásom előtti sietős levelemben szeretnék biztosítani arról, hogy amennyi kiadói támogatás megadható egy írónak, mint eddig, a jövőben is a Magvető rendelkezésedre áll.

Valóban vannak problémák szinműkötetteddel is, az Ürügyeim-mel is. Azt írod, hogy "meglehetősen súlyos, irodalmi kellemetlenségek is értek". Majd úgy folytatod: "A kérdés tehát úgy vetődik fel a számomra, hogy vajon megakarják-e némelyek akadályozni, hogy író lehessen Magyarországon?" Nem tudom, hogy kik a "némelyek". Egy pillanatig sem tétélezhetem fel - hosszú előzményekre tekintettel - hogy a "némelyek" közé sorolsz engem is vagy bárkit a Magvetőtől. Lehetetlen-ségnek tartanám. Egy valakiről tudok, aki írószágodat és kibontakozásodat rendszeresen akadályozza és ez - úgy hiszem - sajátmagad és helyenként nehezen érthető magatartásod.

Remélem - mint mindig - hazaérkezésem után megnyugtató megoldásokat tudunk találni.

Üdvözlettel

MAGVETŐ KÖNYVKIADÓ
Kardos György
/Kardos György/
igazgató

Kedves Kardos Elvtárs,

Örömmel hallottam, hogy megérkeztél szabadságodról. Így hát röviden válaszolnék utolsó leveledre. Természetesen nem rád és nem a Magvetőre gondoltam, amikor azt írtam, hogy némelyek meg akarják akadályozni írói boldogulásomat. De persze önmagamra se céloztam ezzel a kitétellel. A helyzetben éppen az a vicces, hogy az ember nem tudja, kire célozzon. A döntések anonímen születnek. Ahogy néhány évvel ezelőtt nem tudtam írásba kapni, hogy miért tiltották be, és ki tiltotta be kötetemet, a Különrefény-t, ugy nem tudom, milyen nehézségek támadhattak ismét az Úrügyeimmel. A nehézségek nyilván nem tőled származnak - hiszen te hagytad jóvá a könyvet, te engedélyezted nyomdába küldését -, de valakitől csak származnak, különben már rég meglett volna a második levonat, sőt talán már utcán is lehetne szegény. Ugyan így a Coriolanus-fordításom és a darabjaim ügyében sem okolhatlak semmiért - elkérted a szövegeket, noha tudtad, hogy némelyikkel vannak problémák, és nyilván minden (meggyőződéssel és lehetőségeiddel összhangban álló) lépést megtettél, hogy kiadd, amit lehet. Minthogy azonban több hónapja a darabokra sincs válasz, ^{ami nem valószínű} hogy mások, "némelyek", nem akadályokat gördítenek az útba.

Augusztusi leveledet így fejezted be: "Remélem - mint mindig - hazaérkezésem után megnyugtató megoldásokat tudunk találni." Én is ezt remélem, és ezért, kérlek, tedd lehetővé, hogy mihamarabb személyesen beszélhessek meg a felmerült problémákat.

Üdvözléssel

1978. VIII. 12.

Kedves Kardos Elvtárs,

több ok késztet arra, hogy ismét savorjalak. Először is: júliusban Berlinben újraírtam Jolán és a férfiak című darabomat, amelynek tavalyelőtti változatát te is olvastad. Az új változat művészileg bizonyára sokkal jobb az előzőnél, bár politikailag most is rágós. Ennekem nagyon a szívéhez nőtt, és azkal a reménnyel nyújtom be neked, hogy esetleg helyet biztosítasz számára a dráma-kötetemben. - Itt jegyzem meg, hogy rövid időn belül benyújtom a Play Molnár újabb változatát is. Ezen most dolgozom, minthogy a Kecskeméti Katona József Színház be akarja mutatni, és ilyen események előtt és közben mindig kiderülnek kéziratban lévő darabokról némelyes disznóságok.

Másodszor is: érdeklődni szeretnék az Ürügyeim-ről. Áprilisban, miután kihagytam a kihagyandó cikkeket, tudattad velem, hogy a könyv ~~nyomtatásának~~ visszamegy a nyomdába. A második levonat azonban még mindig nem érkezett meg, és kérdésekre Sebestyén furcsán kitérő választ adott. Csak nincs újabb baj ezzel a szegény, korosodó művecskével?

Kéréselmet, kérdéscimet, és általában: ezt a levelet nezd fogd fel sürgetődzésnek. Berlinből hazatérve hallottam a szörnyű tragédiáról - tudom, az ilyen iszonyu események árnyékában eltörpülnek az irodalmi ügyek. Csupán arra kérlek: ha már bensőleg megteheted, foglalkozz darabommal és a publicisztika-kötettel, és ha ~~csak~~ lehetséges, biztosíts zöld utat nekik. Nagyon örülnék annak is, ha - később, amikor időt tudsz rá keríteni - személyesen is beszélhetnék veled.

Szeretettel üdvözl

1978. szeptember 20.

Tisztelt Kardos György,

megütközéssel vettem tudomásul üzenetedet, amely szerint nincs velem miről beszélned. Hadd idézzem emlékezetedbe, hogy három függőben lévő hivatalos beszédtemánk van. E három téma:

- a./ Adóigazoláson ügye.
- b./ Az "Ürügyeim" állása.
- c./ Szindarab-kötetem.

Ami az a./ pontot illeti: tudatták velem, hogy nem vagy hajlandó aláírni azt az igazolást, amely tanúsítja, hogy három szindarabom és Geriolanus-fordításom együttesen több mint egy éves munka ~~kék~~ eredménye. Ez a vonakodásod nem csak hihetetlen /hiszen még a laikus is tudja, hogy ennyi munka nem végezhető el egy év alatt/, hanem jogszerűtlen is. Az igazolást a fennálló rendelkezések értelmében köteles vagy kiadni. Fureszállom, hogy te, aki már többször is hivatkozál a törvényekre velem szemben, a törvények betartását magadra nem tartod kötelezőnek.

A b./ pontról regényt írhatnák, minthogy publicisztikai kötetemre az első szerződést 1969 május 8.-án kötöttük meg. Csak utolsó szóbeli közlésedre hivatkozom: áprilisban örömmel tudattad velem, hogy a levonatot - a Juhászról és Hermannról szóló cikkek elhagyása után - visszament a nyomdába, és ^{a könyv} a nyár folyamán megjelenik. Azóta még az imprimatura sem érkezett meg; és jó okom van azt hinni, hogy a közeljövőben nem is számíthatok rá. Két lehetőség között választhatok. Vagy áprilisi szavaid igazságában kell kételkednem, vagy azt kell hinned, hogy közbejött valami. Ez utóbbi esetben viszont, engem is tájékoztatni kellett volna: úgy gondolom, mindenkit megillet, hogy munkájának sorsával tisztában legyen.

A c./ pontról csak annyit, hogy említett, igen barátságos beszélgetésünk alkalmából kilátásba helyezted darabjaim év végi megjelentetését. Ezt én már akkor túl derülátó ígéretnek tartottam, mégis örültem neki, mert segítőkészségedet véltem kiolvasni belőle.

Ezzel elérkeztem negyedik, nem-hivatalos témához is. Hadd kérdez-

zem meg: mi történt utolsó beszélgetésünk óta olyasmi, ami indokolná, hogy a legteljesebb jóindulatot mindenre kiterjedő elutasítással cserélted fel? Nyilván valami rossz fát tettem a tűzre, és most borsóra akarsz megint térdepeltetni, és ráadásul velem fizettetnéd meg a borsó árát is. Ha ez így van, akkor nem kellene velem is tudatni, hogy miben áll tragikus vétségem? Továbbmegyek: mintegy másfél évtizedes ismeretségünk folyamán jónéhányszor tapasztalhattam a saját bőrömnön hirtelen, átmenet nélküli kedélyváltozásaidat - mások bőréről most nem is beszélek. Kinek használ ez az autokratia stílus? Mire jó alkotó emberekkel úgy bánni, mintha a Hivatalok és Intézmények pusztá függvényei volnának? Aki valaha is forradalmár volt, annak tudnia kell: aki borsó-taktikával beidomítható, azt nem érdemes idomítani sem. Nem lehetsz annyira feledékeny, hogy ne tudj: nem mindenkit lehet a dícsérettek és rovók rendszerével eminenssé képezni. Én például már gyerekkoromban is folyvást elvesztettem az ellenőrző könyvemét.

Én a járulékos pontot akár figyelmen kívül is hagyhatod; magánügyed, hogy méltatsz-e válaszra vagy sem. Az első három téma azonban hivatalos ügy: egy indokolás nélkül megsértett, anyagi és szellemi érdekeiben egyaránt fenyegetett szerző fordul kiadójának vezetőjéhez - azért éppen személy szerint hozzá, mert személy szerint ő volt a sértő fél, és mert minden fontos kiadói ügyben egyedül ő dönt. Remélem, ezuttal eltérsz fantasztikus szokásodtól, amelyre csak hivatali hatalmad bátoríthat fel; vagyis remélem, ezuttal méltatsz válaszra. Hétfőn, huszonötödikén egy napig megint Pesten leszek, akkor bemegyek majd a titkárságodra - szeretném, ha várna rám ott leveled vagy üzeneted.

Üdvözléttel

1979 . I. 13.

Tisztelt Kardos György,

szeretném, ha kölcsönös sérelmeink ellenére módot találjal arra, hogy fogadj. Kérlek, hogy ezt a kívánságomat ne magánemberként mérlegeld. Író vagyok, mégpedig olyan, akit a Te irányításod alatt álló vállalattal jelenleg is két érvényes szerződés kapcsol össze. Az ezekből adódó problémákat mással nem vitathatom meg, minthogy a Magvető Kiadó döntése miatt Te vagy felelős, és ezt a felelősséget jóban-rosszban a legkisebb részletekben is vállalod.

Ebben a levélben csak két dologra szeretném felhívni a figyelmet. Először is: az Ürügyeimre kötött második szerződésünk határideje ez év június ötödikén lejár. Másodszor: szeretném, ha színmű-kötetem ügyében a Kiadó, ha valóban ki szeretné adni a könyvet, elfogadási nyilatkozatot adna. A szerződést 1977. október 25.-én kötöttük.

Ez utóbbi művel kapcsolatos egyéb problémáikat szóban szeretném megbeszélni.

Várom válaszádat.

Üdvözöl

1979. IV. 7.

Tisztelt Kardos György,

január 29.-én kelt leveledben megbeszélésünk időpontjául február második felét jelölted meg. Március 26.-án egy márciusi beszélgetést helyeztél kilátásba. Április elején megtudtam, hogy kizárólag április 20.-án tudsz fogadni. Ekkor én Jugoszláviában leszek. Más - korábbi vagy későbbi - időpont^{amíg}/szóba se jöhet.

Arra kell gondolnom, hogy személyes érzelmek vezérelnek, amikor szavahihetőségedet is kockára téve kitérsz találkozásunk elől. Én azonban - mint ezt január 13.-án megírtam neked - nem személyes okból kereslek, hanem két könyvem ügyében, amelyre a Magvető Könyvkiadóval érvényes szerződés van. Mindkét könyvvel kapcsolatban olyan problémák merülnek fel, amelyeket csak veled, a Kiadó egyszemélyi vezetőjével beszélhetek meg; közülük csak azt említem most meg ismét, hogy az Ürügyeim második határideje is lejár nemsokára.

Kérlek tehát, szíveskedj értesíteni, hogy mikor fogadsz. Április tizedike és huszonegyediké között, valamint huszonnegyedikén délután nem leszek Pesten. Minden egyéb időpont megfelel nekem.

Várom válaszádat.

Üdvözléssel

U.i.: Engedd meg, hogy levelem hivatalos részének lezárása után megkockáztassam azt a feltevésemet, hogy halogató eljárásoddal nem egészen kifogástalanul használod hatalmadat, amelyet abból a tényből mérítesz, hogy én csak írok, de írásaim megjelentetése tőled függ. Mint-ha feledésbe merülne, hogy mindketten az olvasóközönség szolgálatában állunk. Az író a látszat ellenére nem a kiadóért van, még ha arra kényszerül is, hogy csukott ajtókon kopogtasson^{heteken, hónapokon} át.

MAGVETŐ KÖNYVKIADÓ



1806 Budapest V., Vörösmarty tér 1.
Telefon: *176-222
Titkárság: 185-308
Műszaki osztály: 185-219
MNB számla száma: 215-11770

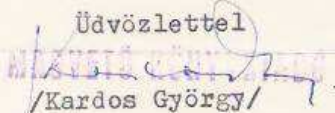
Budapest, 1979. április 9.
Ügyintéző:
Iktató sz.: 745/978
Tárgy:

Eörsi István
Budapest

Kedves Eörsi István!

Kivánságodra rendelkezésedre állok április 23-án
/hétfőn/ 12^h-kor.

Üdvözlettel


/Kardos György/

igazgató

P.S- Engedd meg, hogy levelem hivatalos része után magam is te-
gyek - válaszul - néhány megjegyzést.

1./ Lehet, hogy "nem egészen kifogástalanul" használom ha-
talmamat - önmagam bírása nem lehetek - de akkor nem kifogá-
soltad magatartásomat, amikor némi komplikáció árán a Magvető
"visszahozott" az irodalomba. Nemcsak visszahozott, hanem
számtalanszor megvédett, támogatott.

2./ Igaz, hogy a Kiadó "egyszemélyi" vezetője vagyok, de
nem vagyok "egyszemélyben" maga a Kiadó. Vannak főszerkesztők,
szerkesztők, műszaki és gazdasági vezető. Mindenki rendelkezé-
sedre áll. Nemcsak velem lehet tárgyalni.

3./ Soha nem gondoltam, hogy az író a kiadóért van. Eörsis for-
dulat ilyen álláspontot tulajdonítani nekem. Viszont egy kiadó
igazgatója is emberből van, s talán megérthető, ha nem szive-
sen cseveg olyan emberrel, aki minden alkalmat megragad igaz-
talan ócsárlására.

80. X. 21.

Kedves Kardos György,

két témáról szerettem volna beszélni Veled. Először is: színműveim kötetéről. Mint bizonyára emlékszel rá, pontosan három évvel ezelőtt kötött szerződésünket az én kérésemre 1979 júliusában módosítottuk. Beadtam összes darabomat, Te pedig - lektoraid véleménye alapján - néhányat közülük - sajnos-sajnos a szívemnek legdvesebbeket - kihagyásra szántál. Megkértelek, ez év tavaszán, hogy olvasd el újból, személyesen a szóbanforgó műveket, és ha lehetségesnek találod, vizsgálád felül lektoraid javaslatát. Ugyanekkor otthagytam Martinovics-darabomat nálad. Azóta az ügy állásáról semmit sem tudok. A Martinovics-játékot tovább javítottam, szívesen kicserélném a példányt, de nem tudom, érdemes-e? Nagyon szeretném, ha a kötet ügye eldőlné, mégpedig számomra kedvezően. Ugy érzem, engem is megillet, ami más írókat: hogy legjobb darabjaik, ha nehezen érthető okból késéssel engedik is a színpadra őket, legalább napvilágot láthassanak.

A másik téma: a Lukács-könyv. Azt ígérted, hogy néhány héten belül választ adsz, és azóta sok hónap telt el. A könyvben rengeteg munkám fekszik. A legkevésbé én szeretném, ha végül az az osztoba helyzet állna elő, hogy ennek a nagyon-magyar könyvnek először külföldön kellene napvilágot látnia. Nem tartod különösnek, hogy mindenhol nagyobb az érdeklődés egy ilyen Lukács-mű iránt, mint nálunk?

Szeretettel üdvözöl

1981. XII. 31.

Kelves Kardos György,

a sok boldog új évet kívánó levél közt,
amellyel nyilván meglep nem egy szerződ, fogadd elnéző jóindulattal ezt az én jelentkezésemet is: szeretnék ismét megterhelni, egy rövid beszélgetés erejéig. Tudom, tapasztaltam már, hogy az ilyen kérést olykor csak rendkívüli erőfeszítések árán tudod teljesíteni, mégis nagyon örülnék, ha legyőznéd esetleges ellenérzésedet. Tekints - egyéni tulajdonságaimtól elvonatkoztatva - ügyfelednek, aki már nem egy könyve megjelenését köszönheti Neked, és akinek a munkáját olykor magad is elismeréssel nyugtáztad.

Az év első tíz napját Kaposváron töltöm. A tizenegyedikével kezdődő héten azonban Pesten leszek. Ha megengeded, Kaposvárról telefonálok a titkárságodra a válaszáért. Ottani címem: Csiky Gergely Színház, Kaposvár, 7400.

Ezek után minden jót kíván, üdvözl

MAGVETŐ KÖNYVKIADÓ



1806 Budapest V., Vörösmarty tér 1.
Telefon: *176-222
Titkárság: 185-308
Műszaki osztály: 185-219
MNB számla száma: 215-11770

Budapest, 1982. június 14.

Ügyintéző:

Iktatósz.: 602/32

Tárgy:

Eörsi István
Budapest

Kedves Eörsi István!

Elnézést kérek a késedelmes válaszáért, de szokatlan mértékben igénybe vett a kiadóra nehezedő nyomással szembeni védekezés, nem kevésbé az Ünnepi Könyvhéttel kapcsolatos szokott bonyodalmak.

Utolsó tárgyalásunk óta a Kiadót - váratlanul - megfosztották a korábban már biztosított dotációjának 40 %-tól, nem titkolhatóan azzal a céllal, hogy a Magvetőt lehetetlenné tegyék, kötelezettségeit ne teljesíthesse, ezáltal erkölcsileg lejárássák az írók előtt.

Belátom, mindez nem tartozik a szerzőre, teljes joggal állíthatod, hogy semmi közöd hozzá. Igazad van, de mindez nem változtat a Kiadó pénzügyi helyzetén, amely arra kényszerít, hogy sok tucat kéziratot kénytelen legyenek "tárolni" a nyomdába adás pillanatnyi reménye nélkül.

Nem véletlenül használtam a "pillanatnyi" szót, nagyon remélek olyan közeli változást, amely megszünteti a Magvető diszkriminálását.

Színmű köteted meg fog jelenni, bár tagadhatatlanul további késedelmet szenved.

Tisztelettel
MAGVETŐ KÖNYVKIADÓ
/Kardos György/
igazgató

1982. december 10.

Kedves Kardos György,

elnézést, amiért betegségemben zavarlak -
nagyon fontos volna számomra, ha a közeljövőben beszélhetnék ve-
led. Jövő év elején elutazom egy évre Nyugatberlinbe, és előtte
- már csak mihartartásom végett is - mindenképpen tisztázni sze-
retném veled "közös dolgainkat".

Üzenetedet, válaszodat várom. Jobbulást kíván és

üdvözl

1982. április 19.

Kedves Kardos György,

tudom, kevés az idő, azért fordulokxx hozzád le-
vélben megint. /Ha fogadni tudnál, természetesen örömmel állnék a ren-
delkezésedre./

Amikor utoljára beszéltünk, azt ígérted, hogy még az idén kiadod
dráma-kötetemet. Nemrég azonban arról kellett értesülnöm, hogy a kéz-
irat még lektorhoz sem került. Ismerem - részben a te elbeszéléseidből -
a kiadók gondjait, de ez a hír mégis váratlanul érintett. Sok éves kon-
fliktusokban gazdag kapcsolatunk során nyilván sok valódi vagy vélt hi-
bámat tapasztaltad, de azt - gondolom - sohasem, hogy nem állok helyt a
szavamért. Minden tárgyalásnak, megállapodásnak csak egy ilyesfajta köl-
csönös bizalom lehet az alapja. Minden egyéb /indulatok, nézeteltérések,
pletykák stb./ a körülmények függvénye lehet csupán. Nagyon szeretném
/és még remélem is/, hogy a késedelemnek ilyen mulékony körülményekben
rejlík az oka. Mindenesetre kórnélek, hogy szóban vagy írásban értesíts,
hogy megváltozott-e a szándékođ kötetemmel kapcsolatban.

Még egy kérés: a huszives kötetre emlékezetem szerint csak ötezer
forint előleget vettem fel. Jelenleg sok okból nagyon nagy szükségem
volna pénzre. Kérlek, ha teheted, utaltass ki annyi előleget, amennyit
a törvények lehetővé tesznek. /Fele ugyanis az Alaphoz vándorol./

Válaszodat várva

tisztelettel

/Eörsi István/

Tisztelt Kardos György,

egy évvel ezelőtt, tavaly januárban megígérted, hogy darabjaim még 1982-ben meg fognak jelenni. Igéreted ellenére azonban - tudomásom szerint - még lektorig sem jutottak el, fiókjokban időszenek. Ugyanott időszik több éve Lukács-könyvem is - legalább nem unatkoznak.

Komolyra fordítva a szót: a be-nem-váltott ígért nem táplálja a bizalmat; ahogy elkedvetlenítő az a mód is, ahogy leveleimet, jelentkezéseimet válasza sem méltatod, és nem engedsz a színed elé kerülni. Pedig a múltkor már megírtam neked: februárban elutasom egy évre, és addig tisztázni szeretném könyveim sorsát. Ugy vélem ez közös érdek, mint ahogy a szerződés is - akárcsak minden egyéb szerződés - közös érdeket fejez ki. Nem mint magánszemélyhez, hanem mint egy jogi személy döntésre egyedül alkalmas képviselőjéhez fordulok hozzád. A 24.-ével kezdődő héten Pesten leszek, kérlek, adj meg egy időpontot, amikor felkereshetlek hivatalodban.

A remélhetőleg közeli viszontlátásig

Üdvözl

1984. március 7.

Kedves Kardos György,

sajnálattal értesültem arról, hogy nem óhaj-
tasz fogadni egy rövid megbeszélés erejéig. Így hát, mielőtt víz-
szautaznék Nyugat-Berlinbe, kénytelen vagyok ismét levélben zak-
latni téged. Szeretném emlékeztetőbe idézni, hogy a "Megélt gon-
dol^{hatós}"-ra kötött szerződésünk érvénye 1985. január 16.-án le-
jár. Ezen időpont után, ha a könyv nem jelent meg, átveszem a
kéziratral való rendelkezés jogát. Ez a kötet eddig már hat or-
szágban látott, vagy lát rövidesen napvilágot, és nem látom okát
annak, hogy Lukács ~~követésének~~ születésének századik évfordulóján
éppen az eredeti nyelven, magy^{ul} heverjen kéziratban.

Megemlítem még azt is, hogy drámakötetemre a második szerző-
dést 1982. február 2.-án kötöttük. Bizonyára emlékszel, hogy
előt te négy évvel is szerződünk néhány darabom kiadására, így
hát mint drámaíró több mint hat éve várok szerződés birtokában
a megjelenésre. Szeretném, ha ebben az ügyben is intézkednél,
és meggátolnád, hogy kizárólag külföldön lehessenek magyar dráma-
író.*

Előreláthatólag jövő esztendőig maradok Pesten. Címem utána
/június végéig/: 1000 Berlin 61, Tempelhofer Ufer 6/a.

Tisztelettel

* Azóta - 1986 február 2.-án - lejárt a második négy éves
szerződés is.

Nyugat-Berlin, 1984. június 11.

Kedves Kardos György,

elsősorban a Lukács-interju-könyv ügyében zavarlak megint. Szeretném emlékezetedbe idézni, hogy szerződésünk a jövő év elején lejár. A kézirat három és fél éve fekszik a Kiadó valamelyik fiókjában; közben a német publikáción kívül megjelent olaszul és angolul ~~ix~~ /olaszul ráadásul a pártkiadónál, és persze az én előszavammal mind/, és folyamatban van a francia és a japán kiadás is. Szerbül folyóiratban jelent meg, és jugoszláv kiadóval is folynak tárgyalások.

Mindezt nem hengegésből írom, hanem hogy még nyomatékosabban tudjak hangot adni értetlenségemnek. Lemondtam előszavamról, és belementem, nagyon is izlésem ellenére, bizonyos szövegkurtításokba; minden részletben megállapodtunk, és aztán elsüllyedt a kézirat. Kérlek, tudasd velem, hogy a szerződés lejártáig megjelenik-e a könyv? Erre a kéziraatra ugyanis semmiképp sem szeretnék Veled új szerződést kötni - ugy gondolom, helyesebb, ha a Lukács-centenárium évében a könyv meg-nem-jelenése esetén magamra vállalom a kézirat sorsával kapcsolatos döntéssel járó felelősséget. Ez különben Lukács szellemének is inkább felel meg, mint a további várakozás. Amikor 1964-ben kicsempészte a Die Eigenart des Aesthetischen kéziratát, megkérdeztem tőlem, nem fél-e, hogy baja lesz. Ezt felelte: "Nézze, jobban nem tudnak nem kiadni egy könyvet, mint hogy egyáltalán nem adják ki." Mély igazság.

Továbbá: meg szeretném kérdezni, tervezed-e valóban drámáig kiadását? Több mint öt éve van szerződésünk ilyen vagy olyan drámakötetre, az utolsó 86-ban jár le. Ott is békésen megállapodtunk a részletekben, aztán fiókba került a kézirat. Közben új darabokat írtam, egy részük szégyenszemre előbb jelenik meg németül, mint magyarul. Ennek ellenére magyar írónak tekintem magam, és ettől semmiféle kulturpolitikai huzás nem fog eltántorítani.

Kérlek tehát: nyilatkozz, eleget akarsz-e tenni szerződéses kötelezettségednek? Érdekelnek-e esetleg újabb darabjaim? Vagy A kihallgatás új változata, melyet az itteni próbák tapasztalatai alapján készítettem el: a darab valóban jobb lett, tömörebb és szerkezetileg összefogottabb. ~~Fájdalmasan~~ ^{Különben} ~~Érdekelnek-e a darab~~ jövőre lesz husz éves, és most kezdi csak meg karrierjét, ráadásul itt, Németországban - nagyon szomorú./

Kérlek, irásomat ne tekintsd magánlevélnek. Cimzettem annak a kiadónak a vezetője, akellyel két szerződése van. Máshoz nem fordulhatok, mert a Magvető összes ügyéért egy személyben te viseled a felelősséget. Címem június végéig: 1000 Berlin 61, Tempelhofer Ufer 6/a. Telefonom: 00/49/30/251-9545. - Utána Amerikába utazom, ahonnan csak szeptember második felében térek vissza, A kihallgatás bemutatójára. Ha június végéig nem kapnék választ, akkor tudatom veled amerikai címemet is.

Üdvözléssel